

Scenariusz zajęć, który Państwu proponuję, powstał na podstawie książki „Dom nie z tej ziemi” Małgorzaty Strękowskiej-Zaremba.

Autorka: Małgorzata Strękowska-Zaremba

Grupa wiekowa: uczniowie klas 4-6 SP

Liczba uczestników: 25-30 osób

Czas trwania: 2 x 45 minut

Założeniem warsztatu jest szeroko rozumiana profilaktyka zachowań agresywnych i przemocowych, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy domowej. Książka „Dom nie z tej ziemi” stanowi inspirację do prowadzenia zajęć, jest punktem wyjścia do rozmowy z dziećmi na trudny temat przemocy domowej. W związku z tym, iż zajęcia dotyczą bardzo wrażliwej sfery, mogąc tym samym powodować u dzieci różnorodne emocje oraz reakcje, ważne jest, by osoba prowadząca wykazywała należyłą empatię i wrażliwość w stosunku do uczestników. Należy jednocześnie pamiętać, że zajęcia mają charakter psychoedukacyjny a nie terapeutyczny i w takim duchu powinny być prowadzone.

Głównym celem warsztatów jest wzbudzenie u dzieci refleksji na temat przemocy domowej, zachowań oraz emocji z nią związanych, uwrażliwienie na sytuację oraz przeżycia osób dotkniętych przemocą domową, wykształcenie postaw empatycznych oraz wskazanie właściwych sposobów reagowania na agresję i przemoc w otoczeniu. Zajęcia przewidziane są na 2 h lekcyjne, jednak ważne jest, aby dać dzieciom przestrzeń i czas na spokojną pracę. Należy unikać pośpiechu, być elastycznym, zatrzymać się nad sprawami, które poruszają dzieci i są dla nich ważne. Podążanie za dziećmi w przypadku tak trudnych tematów jest bardziej wskazane od ścisłego realizowania scenariusza. Warto także pamiętać, że warsztaty mogą stać się dla uczniów dotkniętych przemocą domową zachętą do podzielenia się swoimi przeżyciami oraz do szukania pomocy. Zachęcam więc, aby przed rozpoczęciem zajęć poszerzyć swoją wiedzę na temat specyfiki oraz mechanizmów przemocy domowej, a także zapoznać się z podstawowymi zasadami dotyczącymi rozmowy z dzieckiem, które jest ofiarą przemocy.

Wprowadzenie.

Przywitaj uczestników warsztatów, poinformuj o długości spotkania oraz zasadach na nim obowiązujących. Powiedz dzieciom, że podczas zajęć będziecie wspólnie pracować nad zagadnieniami poruszonymi w książce „Dom nie z tej ziemi”.

Ćwiczenie 1 wprowadzające – „Dom nie z tej ziemi”

Materiały: duże arkusze papieru, kredki, flamastry, taśma klejąca/magnesy

Przebieg ćwiczenia:

Podziel grupę na kilka 4–5 osobowych zespołów, każdej grupie rozdaj arkusz papieru oraz flamastry. Poproś dzieci, by na papierze narysowały „Dom nie z tej ziemi”, a w niego wpisały hasła – wszystkie skojarzenie związane z tym domem, jakie przychodzą im do głowy po przeczytaniu książki. Nakieruj dzieci, poproś, by przypomniwały sobie zachowania, emocje, osoby związane z tym domem. Mogą używać rzeczowników, przymiotników oraz czasowników.

Na wykonanie zadania dzieci mają 10–15 minut. Następnie przedstawiciele grup prezentują prace na forum.

Omówienie:

Zadbaj o to, by podczas rozmowy na temat skojarzeń związanych z „domem nie z tej ziemi” pojawiły się słowa: agresja oraz przemoc.

Pomocne pytania :

Co robił Lew? Jak możemy to nazwać?

Czy było to pojedyncze zachowanie ?

Jak mówimy o sytuacji, gdy w domu ktoś z rodziny zachowuje się agresywnie w stosunku do innych?

Co czuła Marysia, co przeżywała?

Po zakończeniu prezentacji podaj dzieciom pełną definicję pojęć:

Agresja to świadome i zamierzone działanie (najczęściej zachowanie), które prowadzi do wyrządzenia komuś bólu, szkody lub straty.

Przemoc domowa (definicja wg Niebieskiej Linii) to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Poproś dzieci, by podały przykłady zachowań przemocowych, następnie poinformuj o tym, że przemoc może mieć różne oblicza:

przemoc fizyczna: gdy naruszona jest nietykalność fizyczna osoby, np. bicie, kopanie, szarpanie, rzucanie przedmiotami, popychanie

przemoc psychiczna: ubliżanie, przezywanie, wymuszanie, izolowanie od otoczenia, wyśmiewanie.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- 1. Jest intencjonalna:** przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
- 2. Siły są nierówne:** w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy.
- 3. Narusza prawa i dobra osobiste:** sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).
- 4. Powoduje cierpienie i ból:** sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony. (za: Niebieska Linia).

Odpowiedz na ewentualne pytania dzieci, upewnij się, że pojęcia są dla dzieci zrozumiałe.

Ćwiczenie 2 – „Tajemnice”

Materiały: kartki z wydrukowanymi sytuacjami (załącznik 1), zamykane pudełko/skarbonka/puszka, taśma klejąca lub magnesy.

Przebieg ćwiczenia:

Rozpocznij od zadania dzieciom pytań :

W jaki sposób poznali się Marysia i Daniel?

Dlaczego Marysia chowała się w krzakach?

Czego wymagała od Daniela ? (dochowania tajemnicy).

Powiedz dzieciom, że Marysia miała sekret, którego nie chciała nikomu zdradzić, i ludzie, podobnie jak Marysia, mają różne tajemnice, jedne są dobre, a inne nie. Dobre dotyczą np. miłych rzeczy lub nikomu nie sprawiają przykrości, dochowanie ich nikogo nie krzywdzi. Złe tajemnice są związane z czymś nieszczęściem, cierpieniem, łamaniem prawa.

Następnie poproś do zadania ochotników. Dzieci kolejno podchodzą i losują kartki, na których zapisane są różne sytuacje. Po wylosowaniu kartki dziecko czyta na głos to, co jest na niej napisane, następnie decyduje, czy treść dotyczy „dobrej” czy „złej” tajemnicy. Dobre tajemnice dzieci wkładają do pudełka/skarbonki, złe tajemnice zawieszają na tablicy.

Omówienie:

Dobre tajemnice należy trzymać w sekrecie, inaczej osoba, która nam je powierzyła, straci do nas zaufanie, dlatego zostały zamknięte w pudełku. Jednak gdy komuś dzieje się krzywda, gdy ktoś cierpi lub łamane jest prawo, wtedy jest to zła tajemnica. Złe tajemnice należy komuś powiedzieć, najlepiej osobie dorosłej, której ufamy, po to, by sytuacja uległa poprawie.

Ćwiczenie 3 – „Chmury”

Materiały: czyste kartki papieru, flamastry, kredki, długopisy, arkusz z informacją o dostępnych osobach oraz instytucjach (załącznik nr 2).

Wprowadzenie:

Marysia nikomu nie zdradzała swojej tajemnicy, nawet Danielowi nie mówiła prawdy, twierdząc , że tylko obserwuje „dom nie z tej ziemi”. W szkole podawała zamyślane powody, przez które miała siniaki i zadrapania. Marysia twierdziła, że na „dom nie z tej ziemi” nigdy nie pada deszcz, chciała go odczarować, jednak nie wiedziała, jak to zrobić. Być może Marysia nie ufała ludziom? Jednak każdy z nas ma wokół osoby, którym warto zaufać. To mogą być członkowie rodziny jak mama, dziadek albo ciocia lub osoby zupełnie niespokrewnione: nauczyciel , sąsiadka, tata kolegi lub policjant.

Przebieg ćwiczenia:

Rozdaj każdemu uczestnikowi po jednej kartce, poproś, by uczniowie narysowali na nich 3 duże chmury. Każda z chmur odpowiada innemu obszarowi: pierwsza to przestrzeń dla rodziny i znajomych, druga dla szkoły, a trzecia dla instytucji. Zadaniem uczniów jest wpisać w każdą z chmur osoby lub nazwy instytucji, którym mogą zaufać i które pomogą im w przypadku problemów. Gdy dzieci będą gotowe, poproś, by chętne osoby podzieliły się z grupą tym, co napisały.

Wskazówki:

Podaj dzieciom przykłady instytucji np. policja, pogotowie, poradnia zdrowia, Rzecznik Praw Dziecka, telefon zaufania, fundacje, Kościół, świetlica środowiskowa, dom kultury, klub sportowy, itp.

Powiedz, że każde dziecko może mieć inną liczbę osób wpisanych w chmurki. Niektórzy będą mieli więcej osób w obszarze rodziny i znajomych, inni w obszarze szkoły lub instytucji. Ważne, by mieć choć jedną taką osobę lub miejsce, które mogą nam pomóc.

Omówienie:

Podsumowując ćwiczenie, podkreśl, jak ważne jest wsparcie innych osób – te chmury, które dzieci narysowały i interwencja osób, które wymieniły, są jak deszcz zmywający czary. Jeśli znają inny „dom nie z tej ziemi”, to powiedziawszy o nim zaufanym dorosłym osobom, pomagają odczarować to, co się w nim dzieje, ponieważ moc takich domów jest za wielka, by same dzieci mogły sobie z nią poradzić.

Na koniec zawieś w sali przygotowany wcześniej arkusz z osobami w szkole oraz instytucjami, do których mogą zgłosić się dzieci potrzebujące pomocy, szczególną uwagę poświęć roli nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz psychologów.

Ćwiczenie 4 – „Fakty i Mity”

Materiały: kartki z wydrukowanymi twierdzeniami dotyczącymi przemocy domowej (załącznik nr 3) długopisy.

Przebieg ćwiczenia:

Podziel dzieci na pary, każda para dostaje jedną kartkę z wydrukowanymi twierdzeniami dotyczącymi przemocy domowej. Poproś dzieci, by w dwójkach przedyskutowały twierdzenia, a następnie zaznaczyły przy każdym z nich, czy jest faktem czy mitem.

Omówienie:

Gdy dzieci skończą pracę, przeczytaj kolejno na głos twierdzenia, po każdym z nich zapytaj o zdanie dzieci, poproś, by powiedziały, jakie w parach podjęły decyzje. Przedyskutujcie szczególnie te twierdzenia, wobec których dzieci miały różne opinie.

Ćwiczenie 5 – „Moja bezpieczna przystań”

Materiały: kartki papieru, kredki, flamastry.

Wprowadzenie:

Powiedz dzieciom, że rozmawialiśmy dzisiaj o wielu trudnych rzeczach, o „domach nie z tej ziemi”, jednak na szczęście poza nimi są jeszcze miejsca przynoszące dzieciom radość, szczęście i spokój. Te miejsca są różne, tak samo jak różni są ludzie, którzy w nich przebywają.

Przebieg ćwiczenia:

Poproś dzieci, by pomyślały o miejscu, w którym czują się dobrze, są bezpiecznie i „zaopiekowane”. To może być dom, ale także szkoła, mieszkanie babci czy świetlica, do której chodzą na zajęcia, lub każde inne miejsce na ziemi będące ich „spokojną przystanią”. Jak wygląda to miejsce? Gdzie jest? Kogo mogą tam spotkać? Chętnych zaproś do prezentacji swojej pracy na forum. Podkreśl wagę takich miejsc oraz osób, które są z nimi związane. Dzieci zabierają prace do

domu, by przypominały im o tym, że są miejsca, w których mogą czuć się dobrze i osoby, na które mogą liczyć .

Na zakończenie zajęć poproś dzieci, by podzieliły się z innymi tym, co wyniosły z warsztatów, zachęć do wyrażenia opinii, emocji, wniosków z tego, o czym rozmawialiście. Podziękuj dzieciom za otwartość i aktywną pracę.

Załączniki

Załącznik 1 „Tajemnice”

1. Podczas wizyty u kolegi w domu jesteś świadkiem, jak jego tata krzyczy na niego, szarpie go i popycha, ponieważ chłopiec zapomniał wyrzucić śmieci. Następnego dnia w szkole kolega prosi Cię, byś nikomu o tym nie mówił/a.
2. Twój przyjaciel zakochał się w koleżance z równoległej klasy. Bardzo nie chce, by ktokolwiek się o tym dowiedział, i prosi Cię o dyskrecję.
3. Wychodząc ze szkoły, słyszysz, jak mama twojej koleżanki złości się na nią za to, że dostała czwórkę z matematyki, mówi tej koleżance, że jest głupia, beznadziejna, do niczego się nie nadaje i za karę nie dostanie kolacji, a cały weekend spędzi w swoim pokoju.
4. Twoja siostra przygotowuje dla mamy prezent-niespodziankę na urodziny. Prosi Cię, byś się nie wygadał/a i zachował/a to w tajemnicy.
5. Twoja koleżanka codziennie po szkole unika powrotu do domu, mówiąc, że się boi. Do późnych godzin chodzi po osiedlu, często głodna prosi Cię o coś do jedzenia, jednocześnie błaga, byś nikomu o tym nie mówił/a.
6. Twoja koleżanka przygotowuje się do szkolnego konkursu z j. polskiego, powiedziała o tym tylko Tobie, ponieważ nie chce „zapeszyć”.

Załącznik 2

Pedagog szkolny : imię i nazwisko
godziny pracy :..... pokój nr

Psycholog szkolny: imię i nazwisko
godziny pracypokój nr

Policja nr telefonu: 997

Pogotowie ratunkowe nr telefonu: 999

Straż pożarna nr telefonu : 998

Numer ratunkowy : 112

Rzecznik Praw Dziecka (800 121212 tel. zaufania)

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży: 116 111

Niebieska Linia nr telefonu: 801 12 00 02

Załącznik 3

„Fakty i mity”

1. To dzieci są winne temu, co dzieje się w „domach nie z tej ziemi”.

(Mit: nic nie usprawiedliwia przemocy, nikt nie ma prawa jej w stosunku do drugiej osoby stosować!).

2. Gdyby dzieci były grzeczne, dobrze się uczyły i sprzątały po sobie „Lew ” nie musiałby pojawiać się w „domach nie z tej ziemi.

(Mit: przemoc nie jest metodą wychowawczą, nie może być stosowana bez względu na to, jak zachowują się dzieci!).

3. To, co dzieje się w „ domach nie z tej ziemi”, powinno pozostać tajemnicą, bo jest to prywatna sprawa rodziny i nikt nie powinien się w to mieszać.

(Mit: nigdy nie należy utrzymywać w tajemnicy tego, że ktoś jest krzywdzony, utrzymywanie przemocy w sekrecie pogłębia problem).

4. W „ domach nie z tej ziemi” mieszkają różne rodziny, bogate i biedne, lepiej i słabiej wykształcone, takie domy wyrastają w miastach, na wsiach, nad morzem i w górach.

(Fakt: przemoc domowa występuje w różnych rodzinach, często tych, po których nikt by się tego nie spodziewał, podobnie jak w domu Marysi).

5. „Domy nie z tej ziemi” same po pewnym czasie się „odczarują”, nie potrzebna jest pomoc ludzi z zewnątrz.

(Mit: rodziny, w których występuje przemoc, najczęściej same nie potrafią jej przerwać, często dopiero interwencja z zewnątrz powoduje zmianę).

6. Jeśli wiesz, że któreś ze znanych Ci dzieci mieszka w „domu nie z tej ziemi”, powinieneś o tym powiedzieć zaufanemu dorosłemu.

(Fakt: dzieciom zwykle trudno jest mówić o przemocy w domu z różnych powodów, jednak nie wolno pozwolić, by dzieciom działa się krzywda, dlatego należy takie sytuacje zgłaszać, by przemoc została przerwana).

7. Gdy ktoś zamienia się w „Lwa”, prawdopodobnie będzie powtarzał takie zachowanie.

(Fakt: niestety przejawy agresji zwykle nie są jednorazowym incydentem i najczęściej są powtarzane przez sprawcę).

8. Dzieciom, które mieszkają w „ domach nie z tej ziemi”, potrzebni są przyjaciele.

(Fakt: każdemu dziecku potrzebni są przyjaciele, gdy mamy kogoś bliskiego, kogo lubimy, z kim możemy porozmawiać i spędzić czas, jest nam rażniej, także w trudnych sytuacjach).

9. Odpowiedzialność za to, co dzieje się w „domach nie z tej ziemi”, ponoszą dorośli.

(Fakt: obowiązkiem dorosłych jest zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa i spokoju, odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju i szczęśliwego dzieciństwa. Dorośli powinni umieć radzić sobie z trudnymi emocjami oraz kontrolować swoje zachowanie.

10. Popychanie, klapsy czy szarpanie to nie jest przemoc, tylko metody wychowawcze,

(Mit: takie zachowania nie są dobre dla nikogo, powodują wiele szkód fizycznych oraz psychicznych, nawet jeśli nie ma widocznych na ciele śladów, źle wpływają na rozwój dziecka, godzą między innymi w jego godność, poczucie bezpieczeństwa oraz samoocenę).